

EKO HIŠA & STIL

5

SODOBNIH DRUŽINSKIH HIŠ

INTERJER & DIZAJN

Dnevna soba na vrtu
Prostorski triki z ogledalom
Slovenski dizajn iz stekla

GRADNJA IN TEHNIKA

Prednosti talnega gretja
Poiščite svoji hiši pravo ograjo
Nadstrešek ali garaža?

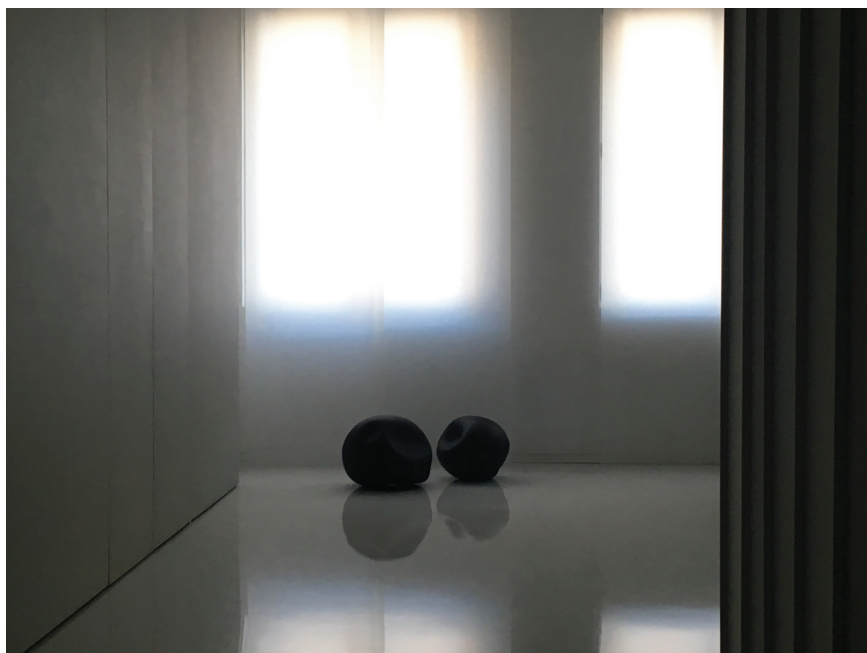
EKO STIL

Gradnja slovenske hiše s konopljo
Izkušnje z ozelenitvami streh
Hibridna & električna vozila

INTERVJU:

Tanja Pak,
umetnica in oblikovalka

FOTO: ARHIV LASTNIKA

|||||

Breath / Black, privatna rezidenca v Ljubljani, 2016.

Breath / InBetweenness, 2016.

|||||

VOYAGE, multimedijška prostorska postavitev (steklo, kovina, modri laser, glasba Vojko Sfiligoj), dolžina 30 metrov, Ljubljanski grad, 1998

|||||

FOTO: ARHIV LASTNIKA

FOTO: BORIS CABERŠČIK

TANJA PAK, umetnica in oblikovalka

»KO MISLIM SKOZI STEKLO, MISLIM OBČUTKE«

BESEDILO: PETRA NARAT PALČNIK

Whiteness, 3 x 5 x 4 m
(miza 1 x 3 m, taljeno
steklo), 2013.

ZA LJUBITELJE slovenskega oblikovanja ste mojstrica v oblikovanju stekla in steklenih izdelkov. Mnogi menijo, da ste naša največja estetičarka v oblikovanju stekla in hkrati verjetno z največjo tradicijo in osebnim opusom, prav tako z mednarodnimi priznanji. Kako pa bi se najbolje predstavili ljudem, ki vas (še) ne poznajo?

Sem oblikovalka in kiparka, ki kot svoj material najpogosteje izbere steklo. Oblikovalka snujem predmete, ki jih uporabljamo vsak dan, bodisi so to kozarci, vaze, krožniki, luči ... Takrat nenehno komuniciram s proizvodnjo in naročniki. Sem tudi oblikovalka unikatnih steklenih predmetov, od namiznih do arhitekturnih. Moja strast pa so kiparske prostorske instalacije, ki jih dojemam kot dramaturgijo in pripovedujem z naslavljanjem na vse čute, z materijo, glasbo, svetlobo, tipom, vonjem ... Predavam tudi na

cijo pihanega stekla. Ta kraj je hkrati tudi zdravilišče, od nekdaj znano širom Evrope po svoji zdravilni mineralni vodi. Odraščati tam je bil privilegij - dihati steklo in hkrati čutiti zračne mehurčke v zdraviliški vodi, ki je brbotala vse naokrog. Otroški spomin je zaznamovala vročina hrumečih steklarskih peči, vonj žgočega lesa kalupov, svetloba brbotajoče vode in gibanje mehurčkov v nji. To so podobe, ki jih nezavedno prevajam v svoje steklene izdelke – v oblikovanju ali prostorskih postavitvah.

Ljudje imamo pred steklom prav zaradi lomljivosti nek prastrah, hkrati pa nas privlači in nagovarja. Verjamete, da se je svetloba sama transformirala v ta material?

Zame je steklo čista poezija. Na prosjni meji se odigrava dialog med zunaj in znotraj, med spredaj, nekje vmes in za-tem. Le svetloba je tista,

površini, kjer je slika predvidljiva in jasna. Steklo zahteva, da pripreš oči in misliš skozenj. Zahteva strast. Strast do iskanja. Strast do dialoga. Do dihanja. Valovanja. Poezije.

Ko mislim skozi steklo, mislim občutke. Steklo je tisto, ki mi omogoča praskati po plasteh, jih odkrivati drugo za drugo, sanjati priprtih oči in se zbujati iz sanj vedno znova in znova z drugačnimi pogledi, v drugačnih svetlobah. Tukaj je kot neizprosno ogledalo, izdajalsko izrisano s svetlobo, neprepustna opna med tukaj in tam, skozi katero nič, kar vidim, ni resnično, kot ni resnično tisto, kar vidijo tisti, ki skozi opno gledajo name ... V naslednjem hipu se steklo spet izriše v prisotnost, nežno skrito in mehko, izginjajoče in pomirjeno, v senci in z objemajočimi naloženimi plašči mehkobe in nedefiniranosti ... Nič več materija, zgolj svetloba, ujeta v materiji, in senca, ki jo izrisuje v resničnost. Zato lahko naslavlja in prevaja občutke in nas zavzame skozi vse čute.

Ne, svetloba se ni transformirala v material, vodi pa z njim in z mano nenehen dialog.

»Mnogi sicer menijo, da črepinje prinašajo srečo, verjetno pa gre le za starodaven urok.«

Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje, kjer sem v stalnem dialogu s študenti. Zame je ustvarjanje na vseh teh, po pristopu tako različnih področjih, celota.

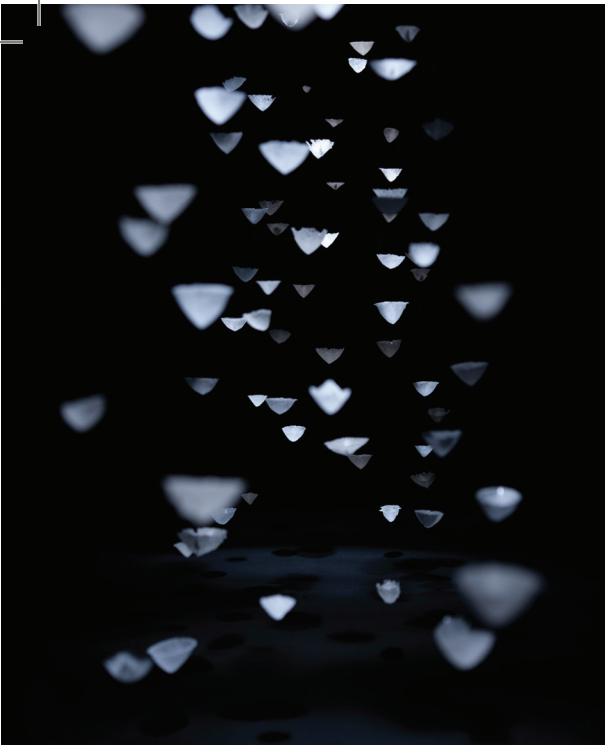
Steklo vas spremlja od otroštva, saj je bil vaš stari oče mojster pihanja stekla v Rogaški Slatini, oče pa oblikovalec stekla. Steklo vas je zasvojilo v zgodnjih letih in ljubezen je ostala. Pa vendar – zakaj steklo, ta krhek material, ki se lahko razbije na tisoče koščkov, s čim vas je začaral?

Rodila sem se v kraju z bogato tradi-

ki za bežni trenutek lahko ulovi steklo. Odbleski svetlobe v njem so kot odbleski neulovljivih misli, bežečih spominov, bežnih nasmehov, ki valovijo dalje. Skriva, odkriva, je tukaj in hkrati daleč tam ... Ujela sem se v to njegovo dvojnost. V njem se vse sreča, moje misli in podobe zunanjega sveta potujejo vsaka v svoji smeri naprej in se v svojem delčku na površju odbijejo, spremenjene od tega srečanja, nazaj. S to neulovljivo materijo sem v stalnem dialogu. Nenehno se preskušava in iščeva tisto, kar leži pod njegovo zmuzljivo skorjo. Steklo ni kot drugi materiali, kjer se tip in vid ustavita na

Je res, da črepinje prinašajo srečo?

V svojem trdnem stanju je krhko in lomljivo. Zato ni čudno, da prej ali slej dobi obliko črepinj. Tako pogosto, da so tudi črepinje dobile svoje mesto v vraževerju. Mnogi sicer menijo, da črepinje prinašajo srečo, verjetno pa gre le za starodaven urok. Od nekdaj so bili ljudje namreč predvsem prepričani, da črepinje prinašajo nesrečo, saj se za razbitje maščujejo s svojo ostrino. Sama se tolikokrat srečam z njimi, da sem se odločila, da prinašajo srečo. >

Dreaming Away
(Odsanjanje), dolžina
30 m, multimedijška
prostorska postavitve,
glasba Arvo Part /
Spiegel im Spiegel /
svetloba I. Remeta,
Ljubljanski grad, 2011.

FOTO: PETER KOŠTRUN

FOTO: BORIS CABERŠČIK

The Moment After
– Alina (Hip Zatem
– Alina.), višina 15
m, steklo, kovinska
konstrukcija, glasba
Arvo Part / Fur Alina
/ B. Gorišek, svetloba
I. Remeta, Ljubljanski
grad, 2011.

Kako vas je zaznamoval študij v tujini, na Royal College of Art v Londonu, kjer ste magistrirali leta 1996? Bi se razvili drugače, če te izkušnje ne bi imeli?

Študij na Royal College of Art mi je odprl nov svet. V Sloveniji takrat ni bilo nikakršne možnosti za študij oblikovanja in umetnosti v steklu na nivoju, ki sem ga želela. Pravzaprav, kiparstvo in prostorske postavitve v steklu skorajda niso obstajale, in leta so bila potrebna, da so jih ljudje opazili, kaj šele da jih bodo priznali ...

Študij v Londonu me je utrdil. V tistem času Slovenija ni bila del EU – in to je bilo neizogibno povezano tudi z vsemi manj prijetnimi izkušnjami. Predvsem sem postala neizprosna do sebe. Dobila sem zelo zahteven odnos do dela, vztrajnost, širino. RCA mi je kasneje odpiral vrata, kamorkoli sem v tujini šla. Še danes je v mednarodnem krogu velika referenca.

Res pa je, da je RCA imel kasneje svoje vzpone in padce, saj vsaka smer na katerikoli instituciji doživlja preobrazbe, včasih v dobro, včasih ne. Srečna sem, da sem imela biti priložnost tam točno takrat, ko sem bila.

Kam vas je nato vodila pot?

Vsaka stvar, vsako srečanje v življenju te napoti v neko smer. Mene je študij na RCA izoblikoval in napotil na pot, po kateri hodim. A bil je ena od postaj, ki so vodile k drugim postajam, in vsaka od njih je bila na nek način zelo pomembna in gradnik mojega življenja in delovanja.

Države, v katerih sem gostovala v letih po zaključenem študiju (ZDA, Anglija, Češka, skandinavske države), imajo trg za umet-

nost in oblikovanje v steklu, imajo razvite izobraževalne institucije, kritično javnost in vrednotenje ter predvsem kritiko in novinarsko kritje. Tam je možnost dialoga, so vrhunski ustvarjalci, pretok informacij je seveda večji. A prav odprtost in sodelovanje največjih mojstrov stekla in ustvarjalcev z drugih polj, ki včasih pustijo dragocen odtis tudi v "mojem" mediju, omogočajo, da se to znanje in izkušnje plemenitijo in pretakajo tudi drugam.

»Zame je steklo čista poezija, za hladnim in trdim videzom kot voda valovi z odbleski, šepeta skozi odseve.«

Izjemno sem vesela, da sem v stalnih stikih s temi ljudmi, da me vabijo na razstave in študijske izmenjave.

Kot ste že uvodoma omenili, ste tudi profesorica na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Kako vidite generacijo mladih umetnikov, prepoznate v njih sebe ali je generacijski preskok tudi na tem področju neusmiljen?

Predavam rada, rada vzgajam neko novo občutljivost, s tem dvigam splošno kulturo in zavedanje v družbi, širim in odpiram horizonte. In podoživljam tisto zagnanost in čudenje s svojih začetkov. To me izpolnjuje. Sicer pa je prvo pedagoško pravilo: dialog. Vedno gre za dialog s študenti, kjer je pedagoška beseda predvsem izhodišče, izziv, morda kažipot, kadar je potrebno. Senzibilnost pa je individualna in pot do izraza prav tako.

Izrazito individualiziran študij na našem oddelku spodbuja svobodo, raziskovanje, iniciativo in kritičen pristop. To je najboljša popotnica za samostojno ustvarjalno pot. Veseli me drznost mojih

študentk, da znajo biti drugačne, samosvoje, da brez pomisleka provocirajo, sprašujejo, preizkušajo, a tudi branijo in prevzemajo odgovornost. Skupaj odpiramo vrata in premikamo razumevanje stekla kot medija v oblikovanju in umetnosti v Sloveniji in širše. Ponosna sem, da so moje študentke mednarodno uspešne, da so med finalisti mednarodnih natečajev in razstav in da jim uspe priti v izbor

redkih, sprejetih na odlične podiplomske programe, ki še vedno veljajo za najbolj zaželeno. Te dni me je že tretja študentka obvestila, da je sprejeta ravno na Royal College of Art. Tudi to je ena od potrditev, da delamo dobro in da skupaj stopamo v pravo smer.

Za svoja oblikovalska dela ste prejeli številna priznanja, dvakrat zapored na primer nagrado Red Dot Honourable mention, leta 2011 pa vam je Zavod Big podelil nagrado za oblikovalko leta. Vaša dela so uvrščena v pomembne mednarodne preglede del (New Glass Review, International Glass, Contemporary Glass in druge) in bila predstavljena na mednarodnih razstavah European Glass Context, Lux Europae, Chroma Culture. Kaj vam pomenijo in ali na katero še čakate?

Nagrade so tudi uvrstitve na rezidenice, gostovanja, štipendije, uvrstitve v mednarodne preglede. To, da je večina nagrad, ki sem jih prejela, mednarodnih, govori o širini našega prostora,

FOTO: PETER KOŠTRUN

■■■■■■■■

Within / I closed my eyes but the world kept on dreaming, multimedijška prostorska postavitev, dolžina 30 m, višina pos. objekta 4,2 m, Ljubljanski grad, 2011/2012.

a s tem se ne obremenjujem. Vesela sem priložnosti, narediti korak dalje v smislu zrelosti svojega dela.

Vsaka nagrada zase je dragocena. V resnici sem sama sebi največji kritik, verjamem, da resnične potrditve tečejo drugače, ne skozi komisije, ki podeljujejo nagrade. Nagrade so samo en del pogleda in včasih pridejo ob pravem času na pravo mesto, včasih ne, včasih so objektivne, včasih ne. Zato ne smejo biti edino merilo, predvsem pa ne za ustvarjalca. Je pa seveda lepo, ko prejmeš potrditev tudi na ta način. Vendar zato ne čakam nagrad, preprosto delam to in tako, kot verjamem, da je prav in dobro. Bistveno je, da sem v tem iskrena.

Vaše delo je povezano tudi z gostovanji v studiih in galerijah po vsem svetu. Si še sploh lahko predstavljate svoje življenje in delo brez teh vezi?

Nikakor. To je moj dialog, iz katerega se napajam, dajem in prejemam, te vezi so moj 'feedback', iz njih črпам energijo, znanje, moč, da v tem prostoru vztrajam in delam dalje.

Galerijo, ki sem jo vodila in je predstavljala dela v steklu, sem poimenovala Glesia. Glesia je ime za skrivnostni izgubljen steklen otok nekje v severnem morju. Tako

nekako sem se počutila, ko sem v svojem mediju ustvarjala v našem prostoru, kot na osamljenem otoku sredi čudovitega odprtega morja. Do naslednjega pristana, kjer sem lahko privezala svojo brako s tovorom, je bila vedno potrebna dolga pot. Ja, ti pristani so zame zelo pomembni, iz njih gradim.

Strokovna potovanja so tudi skoki v drugačne pokrajine, v druge svetove, kulture ... Črpate iz njih izhodišča za svoje delo ali izhajate predvsem iz sebe, svoje notranjosti?

Potovanja so tudi skoki v drugačne pokrajine, v druge svetove, iz katerih črпам izhodišča za svoje delo. V njih iščem predvsem prostranost, odmaknjenost in tišino ... Moje delo je proces ponotranjenja zunanjih vtisov, prevod vizualnih, avdio ali tipnih dražljajev v notranji svet čustvovanja in občutkov, kot vdih, in potem njihov prevod v umetniško delo, kot izdih. V skoraj že de-materializirano snov skušam ujeti občutke in esenco misli, sanje, hrepenenja, nenehno iščoč širino in tišino v neizmernosti dejanskih pokrajin, ki zrcalijo tiste znotraj mojega zavedanja.

S svojimi prostorskimi postavitvami nikoli ne želim zgolj ilustrirati vzdušja in občutkov, hočem jih izzvati, proizves-

ti. To so intimne pripovedi, so občutja in iskanja le-teh. Zajemam in razčlenjujem jih skozi fotografijo v smislu zajema vizualne podobe, ki večinoma zaradi svojih razmerij postane abstraktna, in skozi besede, ki v izlivih včasih ujamejo ta občutja v zapis, zame skoraj enako pomemben kot vizualna podoba. Naj ilustriram: Kadar k objektom na razstavi zapišem

Bela

Bela tišina, ki išče sence da bi jo izrisale v prisotnost med tukaj in Tam lebdim v gluhi ne-bit

to ni "razlaga", ampak z drugim, besednim medijem izraženo nekaj, kar ima tudi svojo likovno izpoved. Občutenje je isto, le da vsak medij odpira sebi lastne nianse poetičnega.

Čemu v zadnjem času posvečate največ pozornosti, kakšni so vaši načrti za prihodnost?

Trenutni projekti so še v različnih fazah nastajanja, zato o njih ne govorim. Gre za precej različne stvari, saj nenehno delam na več projektih hkrati.

Pravkar se odpravljam na pot v Michigan, kjer sodelujem na mednarodni razstavi Invitational v Habatat Galleries. Takoj po vrnitvi odhajam >

Veritas, serija vinskih kozarcev.

na sever realizirat večjo skulpturo v steklu. Zatem me čaka pot na Irsko. Nato spet na sever, kjer iščem možnosti izvedbe zahtevnejših kozarcev s prepletom starih tehnik.

Sicer ni dolgo tega, kar sem kot osebni "gušt" projekt naredila lastno monografijo v enem izvodu, v kateri sem svoje delo v steklu predstavila skozi fotografije, nastale v iskanju beline in samote v realnih krajinskih motivih – v golih puščavah, Nordcapu, v rekah, planjavah in drugje. Vključila sem v teh prostorih nastale tekste. Knjigo v dveh delih je odkupil ameriški zbiratelj in jo poklonil Rakow Library v Corning Museum of Glass, NY, ZDA, ki se ponaša z največjo in najbogatejšo knjižnico, tematsko povezano s steklom, na svetu.

Kdaj pa bi si želela pa bi delati veliko

kjer bom lahko slišala njegovo glasbo, ne da bi morala hkrati razmišljati o tem, koliko let bom odplačevala dolgove za realizacijo projekta. To so želje, ki ostajajo za naprej.

V steklu bele ali črne barve najdete najpomembnejši kontrast aristokratskega duha in porekla, obline in reliefe, ki poudarjajo tako gladkost in čistost misli kot razvejanost, razbrazdanost ter razburkanost čustvovanja. Zakaj črna in bela, a tako vidite svet okrog sebe?

Nikakor ne. Svet zaznavam v vseh odtenkih vmes. V mojem odnosu do stekla ne gre toliko za izogibanje barvi. Preprosto je ne mislim. Ni del mojega vokabularja. Ne potrebujem je. Steklo v mojih zgodbah je ne potrebuje,

»S svojimi prostorskimi postavitvami nikoli ne želim zgolj ilustrirati vzdušja in občutkov, hočem jih izzvati, proizvesti.«

javno prostorsko postavitve v sodelovanju z arhitekti, glasbeniki in drugimi. Res veliko. In v velikem kreativnem timu. Imeti na voljo prostor, ki ga bom lahko brala v njegovih grobih stenah ali odprtem horizontu,

preveč bi bilo izrečenega. Premalo prostora pusti za imaginacijo, za osebno interpretacijo. Soulagesu črna predstavlja globoko polje dialoga svetlobe in odbleskov. Zame je steklo dialog svetlobe in sence, prosajnosti

Flow, set za vodo, Red Dot Honourable Mention, 2009.

FOTO: PETER KOŠTRUN

Breathing/ InBetwenness, dolžina 240 cm, 2015/2016.

Breathing/ InBetwenness,
detajl, 2015.

FOTO: ARHIV LASTNIKA

in odbleskov, nenehno odkrivanje prekrivajočih se plasti.

Črna je zame zemeljska protiutež eterični beli. Je poligon odkrivanja čutne taktilnosti matirane svilnate površine in ostrih sijajnih zarez odbite svetlobe. Bela je dih, je plavanje v polju sanjarij, je iskanje širine, lebdenje v med-dihu.

Kako pa vaši izdelki preživijo v resničnem življenju zunaj galerij?

Ideje, ki bi jih rada realizirala, so tehnično in finančno zahtevne. Težava je zagotoviti sredstva. Moje delovanje v Sloveniji ne sodi v nobeno vzpostavljeno mrežo, specializiranih galeristov ni, nimam sogovornika. Likovna kritika za to področje se še ni vzpostavila. Zato sem se ob vprašanju nasmejala. V slovenskih galerijah mojih del namreč ni, saj imajo kustosi še vedno

težave s tradicionalnim pogledom na materiale. Samo želim si, da bodo kdaj videli tudi v polje vmes, med tradicionalno kiparstvo in zgolj konceptualno umetnost, v polje, kjer tudi sama delam, in zunaj kroga mreženj. Sama zanj žal nimam časa, posvečam ga predvsem delu.

Si Slovenci vzamemo čas za dizajn, spoštujemo slovenske izdelke, jih cenimo in ne nazadnje – kupujemo?

Včasih sem se lahko pošalila, da si z uporabnimi izdelki kupujem možnost sanjarjenja. Delo v dizajnu mi je leta omogočalo preživetje in tudi produkcijo večjih prostorskih postavitev, pred časom je že kazalo, da bo nekatere projekte moč izpeljati v sodelovanju z arhitekti pri velikih javnih in zasebnih naročilih. Potem pa je recesija splaši-

la naročnike in omejila ambicije arhitektov in projektantov. Razmere v Evropi so takšne, da samostojna produkcija skorajda ni več mogoča.

Vsekakor pa obstajajo občutljivi posamezniki, ki sobivajo z mojimi "Dihi" in "Ulovljenimi svetlobami", kot se pošalijo. Zame je največji kompliment, ko vidim, da jih posvojijo, da resnično vzpostavijo z deli odnos in jih v svojem krogu nimajo samo kot znamenje okusa ali prestiža. Vedno obstaja krog ljudi, ki ločijo kvalitetno izdelan kozarec v pravih proporcijah in z jasnim sporočilom od, tistega, proizvedenega v sto tisoč in milijonih kosih. Moji izdelki so namenjeni za uporabo, ne za vitrine. In vesela sem, da ljudem prinašajo v vsakdan svetlobo. Moji kupci se skorajda vsi vedno vračajo – in to je ena od potrditvev, o katerih sem prej govorila. ■